

І. М. Гуменюк

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І ВИХОВАТЕЛІВ

Анотація. У статті досліджено процес педагогічного моделювання як методу наукового пізнання. На основі концептуальних положень розроблено алгоритм конструювання експериментальної моделі навчання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» майбутніх фахівців педагогічної галузі. Відповідно до алгоритму сформульовано головну ідею та мету моделі, з'ясовано структурні компоненти процесу навчання курсу майбутніх педагогів, встановлено об'єктивно наявні взаємозв'язки між компонентами моделі, здійснено їх методичне обґрунтування і конкретизацію. На основі вивчення наявних у педагогічній науці теоретико-методологічних напрацювань сконструйовано та візуалізовано структурно-функційну модель навчання української мови за професійним спрямуванням. Визначаючи педагогічні умови експериментального навчання, авторка виділила соціальне замовлення як провідну передумову підготовки майбутніх педагогів. Метою змодельованого процесу навчання є формування здатності майбутніх фахівців педагогічної галузі вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування низки набутих у курсі «Українська мова за професійним спрямуванням» компетентностей. Акцентовано на синергетичності розробленої моделі, зокрема ознаках динамізму та адаптивності, оскільки модель враховує змінні передумови соціального замовлення, нормативно-правову реакцію на них, розширення сучасних лінгвістичних тенденцій і лінгводидактичних підходів. У процесі проектування структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням враховано комплекс лінгводидактичних підходів до мовної освіти, компетентнісну парадигму дисципліни, особливості міждисциплінарної координації, професійну адаптацію навчально-методичного забезпечення, поєднання інноваційних технологій і традиційних методів навчання, діяльнісний аспект професійно-комунікативної підготовки. У межах поетапного аналізу перебігу експериментального навчання визначено мету кожного етапу, основні форми й методи, застосування яких підвищує результативність опанування дисципліни.

Ключові слова: компетентність, лінгводидактичний підхід, синергетичність, педагогічне моделювання, професійне мовлення.

Постановка проблеми. Українська мова за професійним спрямуванням як навчальна дисципліна покликана вирішити проблему формування професійного мовлення майбутніх фахівців, що є основою їх фахової самореалізації. Водночас на сьогодні не існує цілісної методично обґрунтованої системи навчання, яка дала б можливість ефективно поєднувати лінгвістич-

ний і професійно-комунікативний блоки цього курсу, враховуючи сучасні мовознавчі тенденції, концептуальні підходи до мовної освіти, компетентнісну парадигму сучасної лінгводидактики. Формування здатності майбутніх педагогів виконувати складні педагогічні завдання і вирішувати практичні проблеми в майбутній професійній діяльності, що передбачає застосування компетентностей, набутих у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням,

відбувається за певних педагогічних умов, які визначаються загальними освітньо-нормативними, соціальними та лінгводидактичними вимогами. Комплексне бачення зазначеного процесу можливо забезпечити шляхом використання методу моделювання системи навчання досліджуваного курсу майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Мета статті — побудова експериментальної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Досягнення мети детермінує вирішення таких конкретних завдань:

- 1) з'ясування сутності поняття «модель навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців педагогічної галузі»;
- 2) побудова алгоритму конструювання моделі навчання курсу;
- 3) візуалізація структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Виклад основного матеріалу. Надбання педагогічної теорії та практики ілюструють значний досвід моделювання, що дає можливість сформулювати теоретичне підґрунтя цього процесу на основі таких концептуальних положень:

- 1) моделювання як процес і науковий метод пізнання — це дослідження об'єкта за допомогою спостережень за його моделлю (умовним образом, схемою тощо), коли об'єкт-оригінал недоступний для безпосереднього вивчення [1, с. 5; 2, с. 274];
- 2) модель — це уявна система елементів, отримана в результаті аналітичної та синтетичної обробки прототипу, що замінює оригінал і дає можливість відтворити його найважливіші властивості [3, с. 129; 4, с. 19];
- 3) адекватність (валідність) моделі — основна вимога до її створення, що передбачає «відповідність реальній дійсності, суттєвим властивостям об'єкта» [5, с. 516];
- 4) у педагогіці найбільш використовуюваною є знакова (втілюється в схемах, графіках) змішана модель, що акцентує увагу на взаємозв'язках між структурними компонентами та їх функціях у процесі досягнення бажаного результату (структурно-функційна модель) [6; 7];
- 5) визначальною ознакою моделі є її прогностичність, тобто виведення бажаного або можливого стану об'єкта дослідження у перспективі [8, с. 10; 9, с. 184];

б) складність педагогічного процесу як системи зумовлює використання системного моделювання [10].

Розглянуті методологічні аспекти педагогічного моделювання дають можливість побудувати алгоритм конструювання експериментальної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців педагогічної галузі.

1. Формулювання ідеї та мети моделі. Головна концептуальна ідея в моделюванні методичної системи навчання української мови за професійним спрямуванням полягає в прогностичному підвищенні ефективності опанування курсу та в формуванні результату — здатності застосовувати набуті компетентності у процесі професійно-педагогічної діяльності. Мета — досягнення визначеного результату.

2. З'ясування структурних компонентів об'єкта вивчення — процесу навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх педагогів. Проведені попередні дослідження дали можливість виділити такі структурні компоненти (блоки) моделі: нормативно-методологічний, організаційно-технологічний, діагностично-результативний.

Нормативно-методологічний блок об'єднує соціальне замовлення як визначальний чинник самого існування курсу; освітньо-нормативну базу, що встановлює та унормовує необхідні показники професійно-комунікативної підготовки студентів ЗВО; мовознавчі засади методики навчання української мови за професійним спрямуванням, до яких належать положення системно-структурної лінгвістики, лінгвопрагматики, соціолінгвістики, лінгвістики тексту й дискурсу; лінгводидактичні підходи, реалізація яких позитивно впливає на ефективність навчання дисципліни.

Організаційно-технологічний блок моделі охоплює: основні принципи функціонування процесу навчання української мови за професійним спрямуванням у педагогічних ЗВО; науково-методичне забезпечення курсу; міждисциплінарні зв'язки, що презентують специфіку методики навчання української мови за професійним спрямуванням; зміст курсу; технології, форми, методи, засоби навчання; позааудиторну діяльність, яка має вплив на формування визначених програмою дисципліни компетентностей.

Діагностично-результативний блок експериментальної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням передбачає три етапи формування визначених компетент-

ностей (інформаційний, репродуктивно-діяльнісний, рефлексивно-творчий), встановлення рівнів їх сформованості (початковий, середній, достатній) за конкретними критеріями і показниками, а також оцінку прогнозованих проміжних результатів навчання.

3. Встановлення об'єктивно наявних взаємозв'язків між компонентами моделі. Тут варто наголосити, що складність об'єкта дослідження, динаміка та відкритість досліджуваної системи дають можливість визначення основних взаємозв'язків, однак не гарантують їх вичерпності та постійної стійкості. Структурно-функційна модель є прогностичною, тобто створеною з урахуванням ідей випереджувальної освіти, орієнтованою на змінні передумови соціального замовлення, освітньо-нормативної бази тощо.

4. Конструювання структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням на основі вивчення наявних у педагогічній науці теоретико-методологічних, методичних напрацювань. На рисунку візуалізовано структурно-функційну модель навчання досліджуваної дисципліни майбутніх фахівців педагогічної галузі.

5. Методичне обґрунтування і конкретизація основних компонентів розробленої моделі навчання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» студентів педагогічних ЗВО.

6. Розробка програми експериментального дослідження і перевірка ефективності функціонування структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням, що є метою наших подальших досліджень.

7. Моніторинг якості навчання та окреслення перспектив упровадження результатів дослідження в підготовку майбутніх фахівців педагогічної галузі.

Метою здійсненого моделювання є візуалізація структури підготовки майбутніх педагогів під час навчання української мови за професійним спрямуванням і встановлення об'єктивних взаємозв'язків між елементами, що дасть можливість говорити про їх системність і синергетичність. У моделі, відображеній на рисунку, нормативно-методичний блок ґрунтується на всебічному аналізі сучасних освітніх тенденцій, закономірностей розвитку суспільства, досягнень лінгвістичної та педагогічної науки й визначає передумови досягнення цільового компонента системи навчання курсу. Організаційно-технологічний і діагностично-результативний блоки охоплю-

ють змістовий, процесуальний та проміжний результативно-оцінний компоненти методичної системи навчання й становлять педагогічні умови досягнення змодельованого результату.

Здійснюючи проєктування структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням і визначаючи педагогічні умови експериментального навчання, ми виділили соціальне замовлення як провідну передумову підготовки майбутніх фахівців педагогічної галузі. Трансформація сучасної освітньої парадигми зумовила формування чинників, що детермінують підготовку педагогічних кадрів: зростання цінності людини, її компетентностей, здатності та готовності до самонавчання і саморозвитку, продуктивної комунікації, соціальної і професійної мобільності, роботи з інформацією, підготовки майбутніх фахівців з урахуванням названих аспектів та ін. Саме ці глобальні суспільні потреби в освітній галузі впливають на вдосконалення нормативної бази, визначають вектори застосування сучасних лінгвістичних тенденцій і лінгводидактичних підходів у методиці навчання української мови за професійним спрямуванням.

Метою змодельованого процесу навчання є формування здатності майбутніх фахівців педагогічної галузі розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування набутих у курсі української мови за професійним спрямуванням компетентностей: дискурсивної, документознавчої, загальнонаукової, інформаційно-технологічної, підприємницької, редакторської, термінологічної.

Розглядаючи пропоновану модель у контексті синергетики, вважаємо, що вона містить ознаки динамізму та адаптивності, оскільки враховує змінні передумови соціального замовлення, нормативно-правову реакцію на них, розширення сучасних лінгвістичних тенденцій і лінгводидактичних підходів. Вважаємо, що така структура моделі дасть змогу забезпечити елементи її самоорганізації та саморозвитку з огляду на особливості сучасної університетської освіти: «фундаментальність, орієнтацію навчання на пріоритетні напрями розвитку науки, творчість, самостійність, інноваційність» [11, с. 9].

У діагностично-результативному блоці моделі визначено три основні етапи експериментального навчання: інформаційний, репродуктивно-діяльнісний, рефлексивно-творчий. Реалізація названих

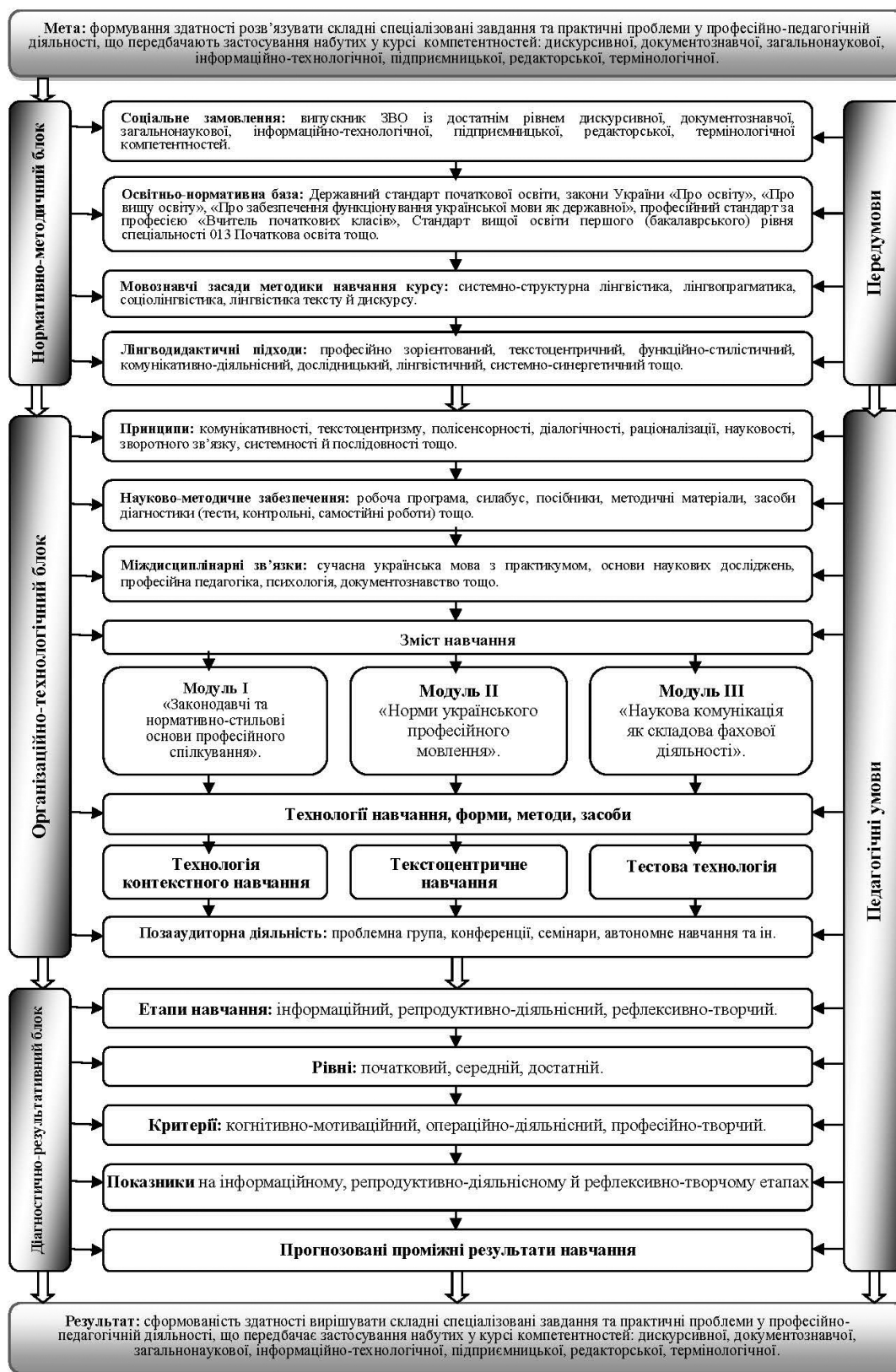

Рис. Структурно-функційна модель навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців педагогічної галузі

етапів відбувається в межах кожної теми курсу та відображається в прогнозованих проміжних результатах навчання. Метою інформаційного етапу є введення студентів у комунікативний дискурс педагогічної галузі, оволодіння базовими поняттями курсу («мова», «мовлення», «українська національна мова», «українська літературна мова», «державна мова», «мова професійного спілкування», «професійна мовнокомунікативна компетентність», «мовні норми», «комунікативна професіограма фахівця», «функціональний стиль», «документ», «реквізит», «термін». «план», «тези», «конспект» та ін.), необхідною інформацією змісту дисципліни, усвідомлення важливості набуття визначених компетентностей для здійснення ефективної педагогічної діяльності, розвиток позитивної мотивації. Інформаційна основа освітнього процесу загалом і процесу навчання української мови за професійним спрямуванням зокрема не повинна сприйматися як пасивне накопичення інформації здобувачами освіти. У дослідженнях О. Дрогайцева [12], С. Янковського [13] доведено, що процесу засвоєння інформації теж властива етапність: сприймання, осмислення та розуміння, узагальнення, закріплення в пам'яті, — що становить основу компетентного поведіння з інформацією і є одним із показників професіоналізму. Тому на інформаційному етапі навчання основним завданням викладача вважаємо донесення до студентів максимальної кількості можливих і ефективних способів отримання, критичної оцінки та обробки інформації. Відповідно, провідними є методи й форми активного навчання: лекція-діалог, лекція-конференція, проблемна лекція, лекція-візуалізація, лекція із запланованими помилками та ін. Дослідницький підхід реалізовувався шляхом підготовки й презентування інформаційних проєктів.

Метою репродуктивно-діяльнісного етапу навчання української мови за професійним спрямуванням визначено формування у майбутніх фахівців педагогічної галузі практичних умінь і вироблення навичок застосування отриманої інформації з використанням шаблонів (зразків). На цьому етапі для формування усного професійного мовлення застосовано конструювання занять із введенням змодельованих комунікативних ситуацій, підготовку й презентування проєктів, стилістичне оформлення текстів тощо. Над писемним професійним мовленням робота велася на основі: фахових наукових текстів (пошук і тлумачення термінологічних одиниць, підбір

українських відповідників, визначення класифікаційної приналежності, галузі застосування, бібліографічний опис джерел, анутовання, реферування, конспектування тощо); документаційного забезпечення професійної діяльності (визначення виду та структури документа, типу реквізитів, правильності їх оформлення та розташування тощо). Репродуктивно-діяльнісний підхід передбачає часткову самостійну діяльність студентів і актуалізує міждисциплінарні зв'язки через використання готових елементів (фахових текстів, документів, комунікативних ситуацій, термінології та ін.). Науково-дослідна робота полягала у прикладній проєктній діяльності, результатом (продуктом) якої були: збірник текстів різних стилів на основі тлумачення одного поняття, індивідуальна папка зі зразками ділової документації, термінологічний словник дисципліни.

Метою третього — рефлексивно-творчого — етапу навчання української мови за професійним спрямуванням був розвиток і вдосконалення у студентів визначених компетентностей засобами контекстного навчання та актуалізація потреби майбутніх педагогів у професійній самореалізації. Провідною на цьому етапі стала самостійна творча діяльність студентів із кожної теми курсу, що знаходила вияв у писемних і усних формах роботи. На вдосконалення комунікативної компетентності спрямовані ігрові завдання «Слово про себе», «Педагогічний діалог», «Іншими словами...», міні-промови «Мій перший публічний виступ», «Роль слова у професії вчителя», «Закони спілкування: міф чи реальність» та ін., обов'язкові запитання аудиторії до студента-ритора, імпровізовані та підготовлені дискусії тощо. Науково-дослідна діяльність на цьому етапі продукувалася у вигляді написання тез, виступу на конференції, підготовки та публікації наукової статті.

У процесі проєктування структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням враховано такі теоретичні положення:

1) навчання професійного мовлення майбутніх фахівців педагогічної галузі повинно відбуватися з урахуванням актуальних аспектів соціального замовлення та відповідної нормативно-правової бази;

2) мовно-комунікативна підготовка вчителів початкових класів і вихователів ЗДО здійснюється на засадах як традиційної системно-структурної лінгвістики, так і основних положень лінгво-

прагматики, соціолінгвістики, лінгвістики тексту й дискурсу;

3) система навчання української мови за професійним спрямуванням враховує комплекс лінгводидактичних підходів до мовної освіти, визначальними серед яких у заданому контексті є такі: дослідницький, компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, лінгвістичний, професійно зорієнтований, системно-синергетичний, текстоцентричний, функційно-стилістичний;

4) підготовка майбутніх педагогів до професійної комунікації ґрунтується на компетентнісній парадигмі дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» [14];

5) система навчання досліджуваної дисципліни не може бути ефективною без використання міждисциплінарних зв'язків, зокрема з психологією, професійною педагогікою, сучасною українською мовою, основами наукових досліджень, документознавством;

6) якісне науково-методичне та навчально-методичне забезпечення курсу є основою його профілізації та визначальним засобом реалізації змісту навчання української мови за професійним спрямуванням;

7) підготовка майбутнього фахівця педагогічної галузі в курсі «Українська мова за професійним спрямуванням» орієнтується на поєднання інноваційних технологій і традиційних методів навчання;

8) теоретико-практична підготовка здійснюється з акцентом на діяльнісному аспекті;

9) позааудиторна діяльність є компонентом організаційно-технологічного блоку структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням, оскільки сприяє вдосконаленню визначених компетентностей студентів на рефлексивно-творчому етапі навчання, зокрема через автономне навчання, роботу в проблемних групах, гуртках, виступи на семінарах, конференціях тощо;

10) структурно-функційна модель системи навчання української мови за професійним спрямуванням повинна відображати ознаки динамізму та адаптивності з огляду на синергетичність організації міжсуб'єктної комунікації, побудови змісту дисципліни, мовної та позамовної систем у контексті формування професійної комунікативної компетентності студентів.

Висновки. Отже, поняття «модель навчання дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” майбутніх фахівців педагогічної галузі»

розуміємо як знакове відтворення та теоретичне обґрунтування структурних і функційних компонентів цього процесу. Метою створення моделі є підвищення ефективності навчання дисципліни. Об'єктом моделювання виступає процес навчання української мови за професійним спрямуванням. Метою змодельованого навчання визначено формування здатності майбутніх фахівців педагогічної галузі розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності із застосуванням компетентностей, набутих під час вивчення дисципліни. Мета зумовлює загальне спрямування усієї системи навчання курсу студентів педагогічних ЗВО. Реалізація моделі передбачає досягнення прогнозованих проміжних результатів як компонентів загального змодельованого результату. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці програми експериментального дослідження і практичній перевірці ефективності функціонування структурно-функційної моделі навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх учителів початкових класів і вихователів.

Список використаних джерел

1. Лопатьєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 8. С. 4–10.
2. Пушкар Т. Моделювання як теоретичний метод розробки педагогічної технології підготовки вчителів філологічного профілю. Підходи А. С. Макаренка до використання педагогічного моделювання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Вип. 11. С. 273–278.
3. Саєнко М. С. Моделювання як метод наукового пізнання, типи моделей. *Наука, освіта, суспільство: інструменти і механізми сучасного інноваційного розвитку* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 березня 2019 р. Київ, 2019. С. 129–131.
4. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : монографія / Г. В. Єльнікова та ін. ; за ред. Г. В. Єльнікової. Київ ; Чернівці : Книги–XXI, 2010. 457 с. URL: <http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:280187/Source:default> (дата звернення: 20.02.2022).
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Сікора Я. Б. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 47. С. 171–175.

7. Шипович М. В. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх учителів початкових класів до самоосвітньої діяльності. *Студентський альманах*. 2012. № 2. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/70.pdf (дата звернення: 20.02.2022).
  8. Андрієвський Б. М. Прогностичність як критерій ефективності педагогічних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2011. Вип. 23. С. 9–11.
  9. Теплицька А. О. Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх учителів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2015. № 6. С. 181–191.
  10. Лодатко Є. О. Педагогічні моделі, педагогічне моделювання і педагогічне вимірювання: that is that? *Вища освіта України*. 2011. Вип. 3. Т. 1. С. 339–344.
  11. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку* : монографія / О. А. Дубасенюк та ін. ; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Вид. 2-ге, доп. Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. С. 8–29.
  12. Дрогайцев О. І. Види існування інформації у навчальному процесі. *Актуальні проблеми філології і методики викладання мов* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2017. Вип. 12. С. 190–195.
  13. Янковський С. Концепции общей теории информации. *Всеукраинская ассоциация полиграфологов*. URL: <https://polygraph.ua/ru/jankovskij-s-konceptii-obshhej-teorii-informacii/> (дата звернення: 05.02.2022).
  14. Гуменюк І. М. Компетентнісна лінгводидактична парадигма як кінцевий результат навчання української мови за професійним спрямуванням. *Науковий вісник Львівської академії. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. № 6. С. 190–194.
- References**
1. Lopatiev, A. O. (2007). Modeliuvannia yak metodolohiia piznannia [Modeling as a methodology of cognition]. *Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia — Theory and Methods of Physical Education*, 8, 4–10 [in Ukrainian].
  2. Pushkar, T. (2013). Modeliuvannia yak teoretychni metod rozrobky pedahohichnoi tekhnolohii pidhotovky vchyteliv filolohichnoho profilu. Pidkhody A. S. Makarenka do vykorystannia pedahohichnoho modeliuvannia [Modelling as theoretical method of the development of pedagogical technology of philology teachers' training. Approaches of A. S. Makarenko to the use of pedagogical modelling]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti — The Sources of Pedagogical Skills*, Issue 11, 273–278 [in Ukrainian].
  3. Saienko, M. S. (2019). Modeliuvannia yak metod naukovoho piznannia, typy modelei [Modeling as a method of scientific knowledge, types of models]. *Nauka, osvita, suspilstvo: instrumenty i mekhanizmy suchasnoho innovatsiinoho rozvytku — Science, Education, Society: Tools and Mechanisms of Modern Innovation Development* : Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference, March 29–30, 2019, Kyiv, (pp. 129–131). Kyiv [in Ukrainian].
  4. Yelnykova, H. V. (Eds.), Maslov, V. I., Chmil, A. I., Fedorov, H. V., & Zaichenko, O. I. (2010). *Teoretychni i metodychni zasady modeliuvannia fakhovoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv osvity [Theoretical and methodical bases of modeling of professional competence of heads of educational institutions]*. Kyiv ; Chernivtsi : Knyhy–XXI [in Ukrainian].
  5. Kremen, V. H. (Eds.). (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv : Yurinkom Inter [in Ukrainian].
  6. Sikora, Ya. B. (2005). Strukturno-funktsionalna model formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia informatyky [Structurally-Functional Model of Forming of Professional Competence of Future Teacher of Informatics]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka — Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 47, 171–175 [in Ukrainian].
  7. Shypovych, M. V. (2012). Strukturno-funktsionalna model formuvannia hotovnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do samoosvitnoi diialnosti [Structural and functional model of forming the readiness of future primary school teachers for self-educational activities]. *Studentskyi almanakh — Student Almanac*, 2. Retrieved from http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/ [in Ukrainian].
  8. Andriievskiy, B. M. (2011). Prohnostychnist yak kryterii efektyvnosti pedahohichnykh tekhnolohii [Predictability as a criterion for the effectiveness of pedagogical technologies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya "Pedagogiya. Sotsialna robota" — Scientific bulletin of Uzhhorod university. Series "Pedagogy. Social work"*, Issue 23, 9–11 [in Ukrainian].
  9. Teplytska, A. O. (2015). Model i modeliuvannia v profesiinii osviti maibutnykh uchyteliv [Model and modeling in professional education of the future teachers]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka — Spirituality of personality: methodology, theory and practice*, 6, 181–191 [in Ukrainian].
  10. Lodatko, Ye. O. (2011). Pedahohichni modeli, pedahohichne modeliuvannia i pedahohichne vymiriuvannia: that is that? [Pedagogical models, pedagogical modeling and pedagogical measurement: that is

- that?]. *Vyshcha osvita Ukrainy — Higher education in Ukraine*, Issue 3, Vol. 1, 339–344 [in Ukrainian].
11. Dubaseniuk, O. A. (2008). Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovi poshuky ta zdobutky [Conceptual models of pedagogical education: scientific research and achievements]. *Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku — Professional and pedagogical education: modern conceptual models and development trends*. O. A. Dubaseniuk (Eds.), O. Ye. Antonova, S. S. Vitvytska, N. H. Sydorchuk, O. M. Spirin, N. V. Yaksa. Zhytomyr : Vydavnytstvo Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
  12. Drohaitsev, O. I. (2017). Vydy isnuvannia informatsii u navchalnomu protsesi [Types of information in the educational process]. *Aktualni problemy filolohii i metodyky vykladannia mov — Current issues of philology and methods of teaching languages* : Scientific works collection. Kryvyi Rih, Issue 12, 190–195 [in Ukrainian].
  13. Yankovskiy, S. Kontseptsii obshchey teorii informatsii [Concepts of general information theory]. *Vseukrainskaya assotsiatsiya poligrafologov — All-Ukrainian Association of Polygraphists*. Retrieved from <https://polygraph.ua/ru/jankovskij-s-konceptcii-obshhej-teorii-informacii/> [in Russian].
  14. Humeniuk, I. M. (2019). Kompetentnisna linhvodydaktychna paradyhma yak kintsevyi rezultat navchannia ukrainskoi movy za profesiynym spriamuvanniam [Linguodidactic competence paradigm as the end result of teaching Ukrainian language for professional purposes]. *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii. Seriya "Pedahohichni nauky" — Scientific Bulletin of Flight Academy. Section "Pedagogics"*, 6, 190–194 [in Ukrainian].

I. M. Humeniuk

THE STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF LEARNING OF UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL ORIENTATIONS OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS AND EDUCATORS

Abstract. *The article studies the process of pedagogical modelling as a method of scientific cognition. On the basis of the conceptual framework, the algorithm for construction of the experimental model of teaching course "Ukrainian Language for Professional Purposes" to future pedagogical specialists has been developed. According to the algorithm, the main idea and the aim of the model have been formulated, the structural components of the process of teaching the course to future pedagogues have been determined, the objectively existing correlations between the components of the model have been established, and their methodical substantiation and specification have been conducted. Based on the study of the theoretical and methodological works available in pedagogical science, a structural and functional model of teaching "Ukrainian Language for Professional Purposes" has been constructed and visualized. Acknowledging the pedagogical conditions of experimental learning, the author emphasizes the social demand as the main prerequisite for the preparation of future pedagogues. The aim of the modelled teaching process is to form the ability of future pedagogical experts to solve complex specialized tasks and practical problems in professional pedagogical activities, which envisage using a set of competences acquired during 'Ukrainian Language for Professional Purposes' course. The synergy of the developed model is emphasized, in particular the signs of dynamism and adaptability, since the model includes the changing social demand prerequisites, legislative reaction to them, and extension of modern linguistic trends and linguodidactic approaches. A set of the didactic approaches to language education, the competence paradigm of the discipline, peculiarities of interdisciplinary coordination, professional adaptation of educational and methodical support, combination of innovative technology and traditional teaching methods, and the activity aspect of professional and communicative preparation have been considered in the process of designing the structural and functional model of teaching 'Ukrainian Language for Professional Purposes'. The aims of each stage, as well as the main forms and methods increasing the effectiveness of mastering the discipline, have been determined within the phased analysis of experimental learning.*

Keywords: *competence, linguodidactic approach, synergy, pedagogical modelling, professional speech.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Гуменюк Ірина Михайлівна — канд. філол. наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, imix@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0790-6732>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Humeniuk I. M. — PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, imix@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0790-6732>

Стаття надійшла до редакції / Received 25.02.2022